

1a JORNADA DE BONES PRÀCTIQUES

Activitat Observacional emmarcada en el Practicum de 1er de Grau d'Infermeria

Mre Carmen Malagón Aguilera.
Escola d'Infermeria.
Departament d'infermeria
carme.malagon@udg.edu

Anna Bonmatí Tomàs
Escola d'Infermeria.
Departament d'infermeria
anna.bonmati@udg.edu

Cristina Bosch i Farré
Escola d'Infermeria.
Departament d'infermeria
cristina.bosch@udg.edu

Roser Fernandez Peña
Escola d'Infermeria.
Departament d'infermeria
roser.fernandez@udg.edu

Concepció Fuentes Pumarola.
Escola d'infermeria.
Departament d'Infermeria.
concepcio.fuentes@udg.edu

David Ballester Ferrando, Carme Bertran Nogué, Jordi Doltra Centellas, Almerinda Domingo Roura, Sandra Gelabert Vilella, Dolors Juvinyà Canal, Manel Moya i Gómez.

Professors Departament d'Infermeria. EUI. Universitat de Girona.

Objectius

Descriure l'activitat observacional incorporada en el Pràcticum de Primer de Grau d'Infermeria de l'Escola Universitària d'Infermeria de la UdG i fer una primera valoració de la seva implantació.

Desenvolupament

Introducció

La implantació del nou títol de Grau en Infermeria implica un nou plantejament dels estudis i del Pràcticum, que fins el moment en la Diplomatura estava lligat a una assignatura. El nou Pràcticum plantejat, ha portat a l'Escola Universitària d'Infermeria (EUI) a deslligar aquest de les assignatures, però integrant els objectius corresponents.

Per la construcció d'aquest nou Pràcticum es va constituir una comissió, amb l'objectiu d'elaborar un document marc d'aquest, en tot el Grau i la concreció del Pràcticum del primer curs. Es tracta d'un Pràcticum de 4 setmanes de durada amb una càrrega de 5 ECTS, inclòs en el mòdul Pràcticum 1 i Tècniques i Procediments d'un total de 6 ECTS.

Donat que durant el primer curs de Grau es tracta a la persona sana com a eix central en totes les assignatures es va veure adient fer una Activitat Observacional, entorn la persona sana que viu a la comunitat i una altra part entorn la valoració de les necessitats bàsiques en el context d'un centre

geriàtric /sociosanitari. Ens trobem amb un Pràcticum que inclou dues parts molt diferenciades amb uns objectius també diferents. En aquest document exposem l' Activitat Observacional.

Descripció de l'activitat observacional

L'activitat observacional es considerada com una de les tècniques de recollida de dades imprescindible per poder iniciar qualsevol Procés d'Atenció d'Infermeria.

Els objectius d'aquesta Activitat Observacional són:

- Assolir capacitats d'observació sistemàtica dins el marc d'Atenció de la Persona Sana.
- Identificar els factors que influeixen en el cobriment de les necessitats bàsiques de la persona sana.

Aquesta activitat observacional desenvolupa les següents competències:

1. Comprendre sense prejudicis a les persones, considerant els seus aspectes físics, psicològics i socials, com individus autònoms i independents.
2. Analitzar el context sociocultural de la persona atesa en funció de l'edat, gènere, grup i/o comunitat i adequar l'actuació professional.
3. Seleccionar autònomament les fonts i la informació rellevant, del propi àmbit de coneixement, per respondre a uns objectius concrets.
4. Responsabilitzar-se del propi aprenentatge utilitzant el procés d'avaluació com a mitjà de reflexió i millora de la pròpia actuació.
5. Comunicar-se oralment i per escrit sobre temes de la seva especialitat de forma original i creativa, adaptant-se a l'auditori o als destinataris (audiències expertes i no expertes) i utilitzant els suports i/o recursos que fan més eficaces les produccions orals.
6. Gestionar el temps i recursos materials disponibles de manera eficient.

Aquesta Activitat Observacional té una durada de 2 setmanes i integra els mòduls/assignatures del currículum de 1er de Grau d'infermeria. Es du a terme dins la comunitat, en l'entorn proper a l'estudiant i serà aquest, qui de manera autònoma, decideix qui és la persona que vol observar, l'emmarca dins l'etapa del cicle vital a la qual pertany i n'observa 3 de les necessitats descrites per Virginia Henderson: necessitat d'alimentació (assignatura de Nutrició, Metabolisme i Bioquímica), necessitat de mobilitat (assignatura d' Anatomofisiologia) i necessitat de comunicació (assignatura Psicologia de la Salut i Habilitats Comunicatives).

El grup d'estudiants matriculats (140) es divideix en dos grups que de forma rotativa realitzaran l'Activitat. Dins aquests dos es crearan subgrups de 10-12 estudiants. Aquesta activitat és tutoritzada per 5 professors i un d'ells és el coordinador de l'Activitat. Cada professor/a de Pràcticum tutoritza un subgrup per període (dos períodes de 15 dies) amb el suport d'un llibre del tutor on hi ha recollida tota la informació referent al Pràcticum així com una compilació bibliogràfica i exemples de cada subactivitat.

Els/les estudiants durant l'Activitat Observacional (AO) realitzen les següents subactivitats (Figura 1):

1. Presentació d'AO per part del professor responsable/coordinador de Pràcticum als/a les estudiants.
2. Tutoria grupal: el primer dia del període de AO el professor de Pràcticum facilitarà les pautes específiques de la primera part de l'activitat.
Descriure l'entorn de la persona observada, definir els objectius específics de l'observació, crear la graella d'observació segons la persona a observar, i elaborar el cronograma de desenvolupament d'AO.
3. Presentació al professor/a de Pràcticum de la primera part de l'activitat per tal que la validi i així l'estudiant pugui iniciar el treball de camp de l'activitat observacional.
En cas que s'hagin de fer modificacions, l'estudiant ha d'assistir a una tutoria individual presencial amb el professor/a de Pràcticum abans d'iniciar el treball de camp.
4. Realització del treball de camp de l'activitat observacional. Elaboració del portafoli.
5. Tutoria individual: es durà a terme durant la setmana de treball de camp de manera virtual o presencial segons acordin l'estudiant i professor de Pràcticum, garantint sempre el seguiment personalitzat de l'activitat.
6. Lliurament del portafoli per a ser avaluat: a través del Moodle dins el contenidor del mòdul de Tècniques i Procediments.

Figura 1. Cronograma de l'activitat Observacional

Avaluació de l'estudiant

L'Avaluació es realitza mitjançant el portafoli, avaluant les competències de les diferents subactivitats amb una ponderació diferent per cada un d'elles. (figura 2).

L'estructura d'aquest portafoli tal i com serà avaluada està a disposició dels estudiants en el Moodle i consta:

1. ÍNDEX.

Aquest apartat ha de recollir l'estructura del portafoli indicant les pàgines on comença cada apartat.

2. INTRODUCCIÓ.

L'estudiant ha de justificar la tria de la seva observació i ha d'explicar i argumentar les inquietuds i els interessos que es plantegen arrel de l'observació metodològica (Competència 4).

3. OBJECTIUS.

L'estudiant ha de plantejar els objectius que vol aconseguir amb l'observació que han d'estar relacionats amb els objectius de l'activitat observacional. Cada estudiant ha de triar en quins aspectes vol aprofundir i fer més d'un objectiu específic sobre algun objectiu general de l'activitat (Competència 2 i 4).

Aquests objectius d'aprenentatge són:

- Conèixer les característiques socio-demogràfiques de la població a observar.
- Identificar les necessitats de mobilitat, alimentació i comunicació en la persona sana a observar.
- Descriure els factors que influeixen en les necessitats de mobilitat, alimentació i comunicació en la persona sana a observar.
- Relacionar l'entorn i els factors culturals amb la persona i les necessitats observades.
- Identificar els estils de vida de les persones a observar.

NOTA: realitzar la piràmide de població és un objectiu obligatori

A la Taula 1 es pot observar un exemple d'objectius d'aprenentatge de la AO.

Taula 1: Exemple d'objectius d'aprenentatge de l'AO

- Realitzar la piràmide per edats del municipi de Banyoles.
- Descriure l'entorn familiar de la persona.
- Descriure l'entorn de veïnatge i el suport social del que gaudeix la persona.
- Identificar els problemes i/o mancances relacionats amb la mobilitat dins la llar i el veïnatge durant les activitats de la vida diària.
- Identificar els factors que intervenen en aquests problemes relacionats amb la mobilitat i donar possibles solucions.
- Identificar les mancances observables respecte l'estil de vida (tabac, alcohol, alimentació, exercici físic) de la persona a observar.

4. CRONOGRAMA.

L'estudiant ha de presentar un cronograma de l'Activitat Observacional on ha de constar el treball de recerca i el treball de camp, de manera que han de constar les dues setmanes d'Activitat Observacional. Amb els dies i les hores que s'invertiran i a que es destinaran (Competència 4 i 6).

5. TEMES CENTRALS.

Aquest apartat està compost per:

- La descripció de l'entorn de la persona a observar. L'estudiant completa aquest apartat d'acord amb els objectius que prèviament s'ha plantejat.
- Graella d'observació fabricada i completa amb les dades observades (Competència 2) (Figura 2).
- Reflexions durant l'observació. En aquest apartat l'estudiant ha de registrar tots els dubtes que es presentin durant l'observació i ha d'argumentar les possibles solucions. Ha de tenir coherència amb els objectius que l'estudiant prèviament s'ha plantejat (Competència 1).

6. CONCLUSIONS.

Dins aquest apartat l'estudiant ha de plantejar si ha assolit els objectius de l'observació, quines dificultats ha trobat, què ha après de l'AO i què canviaria de la seva observació en cas d'haver-la de repetir.

7. BIBLIOGRAFIA.

La bibliografia ha d'estar sempre citada segons Vancouver i ha de ser referenciada al text (Competència 3).

El portafoli en general també ens permet avaluar la competència 5: Comunicar-se per escrit sobre temes de la seva especialitat de forma original i creativa.

PORTAFOLI A.O.				
		Valoració de 0-10	% de la nota	NOTA valor absoluta
1.	Índex		5	0
2.	Introducció/Justificació		15	0
3.	Objectius		10	0
4.	Cronograma		5	0
5.	Temes centrals			
5a.	Descripció de l'entorn		15	0
5b.	Graella d'observació		15	0
5c.	Reflexions durant l'observació		15	0
6.	Conclusions		15	0
7.	Bibliografia		5	0
NOTA				0

Figura 2. Graella d'avaluació de l'Activitat Observacional

Metodologia

Per tal d'assolir l'objectiu de fer una primera valoració de l'activitat observacional emmarcada dins el pràcticum de primer de grau en Infermeria, s'ha realitzat unes reunions amb els professors de pràcticum per tal d'avaluar la seva implantació, tenint en compte els següents aspectes:

- Participació dels estudiants a les tutories programades de grup i a les tutories individuals.
- Compliment dels objectius proposats pels estudiants.
- Resultats de les avaluacions dels estudiants, qualificacions.
- Anàlisi dels punts forts i febles de la implantació de l'activitat.

Cada professor aporta les dades per la valoració i es realitza un anàlisi descriptiu.

Resultats

4.1 Participació dels estudiants a les tutories programades, tutories individuals i compliment dels objectius

Considerant les subactivitats que es proposaven en l'AO, podem dir que totes elles s'han implementat de manera satisfactòria i amb bona valoració per part dels professors. La participació en la primera tutoria grupal va ésser d'un 100% dels estudiants i va complir els objectius proposats. Durant la primera setmana, les tutories individuals es van realitzar via correu electrònic i el 100% dels estudiants van realitzar la primera entrega del treball. Un 15% d'estudiants van haver de realitzar una tutoria presencial al finalitzar la primera setmana per tal de millorar la primera part del treball.

Durant la segona setmana de l'AO, les tutories individuals es van reduir en un 35% i el 100% dels estudiants varen lliurar el portafoli dins el termini establert.

4.2 Qualificacions dels estudiants

Un 91% dels portafolis han superat la nota de 5 amb un promig de 6.8 i només un 9% han suspès. Aquests han hagut de realitzar un activitat recuperable que ha consistit en millorar o tornar a realitzar de nou el portafoli.

4.4 Anàlisi dels punts forts i punts febles

Donats aquests resultats considerem que els **punts forts** de l'AO són la realització de tutories en un entorn virtual, cosa que garanteix un seguiment exhaustiu i continu d'aquesta activitat. Un segon punt fort és la validació de la primera part del treball per part del professor de practicum ja que aquest fet

possibilita que els estudiants iniciïn el treball de camp amb uns objectius d'observació molt clars i concrets que els permet assolir els objectius d'aquesta activitat. La reducció del nombre de tutories durant aquest segon període, és l'evidència d'aquest fet.

Respecte als **punts febles**, aquests s'identifiquen en la dificultat que els estudiants descriuen al iniciar una activitat que els és difícil relacionar amb el marc de la disciplina infermera. Creiem que la manca de coneixement profund de la metodologia infermera fa que pugui ésser considerat com a punt feble. Tot i així dins la subactivitat de diari reflexiu molts estudiants han expressat que la realització d'aquesta activitat els ha suposat un aprenentatge que inicialment no valoraven.

Un segon punt feble, és la ponderació alhora d'avaluar el portafoli, considerem que s'ha de disminuir el pes de subactivitats com l'índex o la bibliografia i augmentar el pes específic d'altres com la valoració d'infermeria.

Conclusions

La nova experiència de l'Activitat Observacional s'avalua com a positiva tot i que s'ha detectat una manca de coneixement de la relació d'aquesta activitat amb la metodologia infermera i per tant s'ha de treballar aquest tema a través, per exemple, d'algun dels seminaris de l'estudi.

També cal redefinir la ponderació de l'avaluació donant més importància a la subactivitat principal: valoració infermera.

Aquesta activitat innovadora en el marc de l'EES, facilita l'adquisició de les competències del Practicum de 1er de Grau d'infermeria de l'EUI. L'estudiant assoleix els objectius d'aprenentatges de les capacitats d'observació sistemàtica dins el marc d'Atenció de la Persona Sana i identifica els factors que influeixen en el cobriment de les necessitats bàsiques de la persona.

Un altre aspecte a considerar en tota implantació de noves activitats i metodologies d'aprenentatge, és la valoració de l'activitat per part del propi estudiant, aquesta s'està portant a terme en aquests moments a través de l'enquesta de satisfacció del pràcticum que s'utilitza en tots els cursos dels estudis d'infermeria de l'EUI. Aquest instrument s'ha adaptat per tal d'avaluar aquesta nova activitat. Els resultats d'aquesta ens portaran també a la reflexió i valoració per part de l'estudiant que s'haurà de tenir en compte juntament amb la millora dels punts febles detectats per tal de facilitar l'aprenentatge, millorar l'activitat, la metodologia de treball i l'avaluació de l'estudiant pel proper curs 2010/2011.

Bibliografia

- Bryant-Lukosius D., DiCenso A., Browne G. i Pinelli J. (2004). Advanced practice nursing roles: development, implementation and evaluation. *Journal of advanced Nursing*, 48(5), 519-529.
- Jiménez M., Peña C., Pancorbo P., Linares P., García M. i Pulido A. (2003). Evaluación de las prácticas asistenciales en alumnos de la diplomatura en enfermería. *Enfermería científica*, 256-57, 62-64.
- Gardner A. i Hase S. (2008). From competence to capability: a study of nurse practitioners in clinical practice. *Journal of Clinical Nursing*, 17(2), 250-258.
- Falcó A. (2009). Enseñar estrategias de razonamiento y pensamiento crítico a los estudiantes de Enfermería. *Metas de Enfermería*, 12(9):68-72.
- Sanchez M. (2007). El Portafolio Electrónico. En Prendes, MP. *Herramientas telemáticas para la enseñanza universitaria en el marco del Espacio Europeo de Educación Superior*. Grupo de Investigación de Tecnología Educativa. Universidad de Murcia. CD-ROM. ISBN:978-84-611-7947-3.